

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Novæ Observationes Et Additiones Ad A. R. P. D. Bartholomæi Gavanti Congreg. Cleric. Regul. S. Pauli ac Sac. Rit. Congregat. Consultoris Commentaria In Rubricas Missalis Et Breviarii Romani

Adjectis Summorum Pontificum & Sac. Rit. Congreg. Decretis usque ad
præsens emanatis

Complectens III. & IV. Partem Commentariorum Gavanti in Rubricas
Missalis

Merati, Gaetano Maria

Augustæ Vindelicorum, 1740

VD18 10783695-002

De quatuor Temporibus Adventus. II.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39964

bus, prode in sollempnioribus, sicut ait
Marcellus Coreyrensis in Ceremoniali Ro-
mano lib. 2. cap. 6. & ex eo Castaldus supra cit.

Post hanc Dominicam, & infra suam hebdo-
madam sequentem, occurrunt quatuor Tem-
pora in Hyeme, de quibus in Titulo sequenti.

Novæ Observationes, & Additiones ad Gavanti

Tit. II. De quatuor Temporibus Adventus.

I. Gavanti pag. 175. col. 1. num. 1. *A*
Callisto statutum est celebrari quatuor Tempora,
etc. Callisto Romano Pontifici, qui An-
no 217. in Throno Apostolico collocatus
fuit, refert Gavantus Decretum, quo sta-
uitur, ut quatuor Temporum jejunium ubi-
que servandum sit. Verum cum Emi-
nentiss. Baronius Anno 865. Epistolarum
Decretalium, quæ sub nomine Isidori (qui-
cumque ille fuerit) circumferuntur, & quæ
Siricium Papam præcesserunt, falsitatem
agnoscit, & aperte fateatur; & quoniam
(ut alibi diximus) ab aliis eruditis ferè o-
mnibus præfatæ epistolæ tanquam suppositi-
tæ rejiciantur, utpote quæ sub finem septimi
seculi pia fraude confictæ, ut ait Card. Bona
lib. 1. *Rerum Liturgic. cap. 3.* & ex sententiis
veterum Canonum, Legum, etiam civilium,
& Sanctorum PP. qui quarto, & quinto se-
culo floruerunt, magna ex parte contextæ
fuerint, hinc certa fides ejusmodi epistolis
non est adhibenda, quapropter tutò non pos-
sumus cum Gavanto tribuere Callisto præfa-
tum Decretum institutionis Quatuor Tempo-
rum; & reverà S. Leo, qui de memoratis
Quatuor Temporibus jejunii differit *serm. 7.*
9. & 11. nunquam prodit talium jejunio-
rum institutorem, quem profectò non omi-
ssit, si Callistus fuisset illius Decreti Auctor.

II. Gavanti. *ibid.* eodem num. 1. *Sed antea*
de Apostolis tradita fuisse, Sanctus Leo docet,
etc. Hic Gavantus adhæret S. Leonis senten-
tiæ, qui præsertim sermone I. V. & VIII.
ut infra videbimus, jejunia ista ab Aposto-
lica institutione emanare adstruit; & hinc
concludit, Callistum Decreto suo (de quo

fatis supra) tantùm firmasse talem usum,
& quatuor jejuniorum Tempora distinxisse.
Etiam S. Isidorus Hispalensis in *lib. de Offic.*
cap. 37. & 38. nec non Rabanus *lib. 1. In-*
stit. cap. 18. aliique opinati sunt, jejunia ista
Apostolicæ institutionis esse, atque post eos
prædictarum ante Siricium Decretalium con-
farcinator asserit, in allegato Decreto, ab
Apostolica traditione acceptum esse Quatuor
Temporum jejunium.

In eadem pariter versatur sententia eru-
ditissimus Thomassius in suo Tractatu histo-
rico & dogmatico de jejunio Gallicè elucu-
brato *cap. 2. n. 7.* quam sententiam ego quoq;
libenter amplector, innixus testimoniis, &
auctoritati S. Leonis Magni, qui sermone
primo de jejunio decimi Mensis ait: *Tria*
sunt, quæ maximè ad Religiosas pertinent actio-
nes, oratio scilicet, jejunium, & elemosy-
na, quibus exercendis omne quidem tempus
acceptum; sed illud est studiosius observan-
dum, quod Apostolicis accepimus traditionibus
consecratum; sicut etiam decimus hic mensis mo-
rem refert veteris instituti, ut tria illa, de qui-
bus locutus sum, diligentius exequamur. Ser-
mone verò quinto hæc tradit: *Huic autem*
operi cum omnia opportuna sint tempora, hoc
nunc præcipue aptum est, atque conveniens, in
quo SS. PP. nostri divinitus inspirati decimi
mensis sanxere jejunium. Et tandem sermone
octavo vocat jejunia hæc Ecclesiastica, utens
his verbis; *Hujus observantia utilitas in Ec-*
clesiasticis præcipue est constituta jejunii, qua
ex doctrina S. Spiritus ita per totius Anni cir-
culum distributa sunt, ut lex abstinentiæ omni-
bus sit adscripta temporibus. Siquidem jeju-
nium Vernal in Quadragesima, Aestivum in

Pentecoste, Autumnale in mense septimo, Hyemale autem in hoc, qui est decimus, celebrantur. Acquiescere igitur non possum assertionibus Grancolasii, qui Comment. Histor. in Breviarium Romanum lib. 2. cap. 9. (ex quo Tertullianus, Eusebius, Hieronymus, & Augustinus, qui de jejuniis pluribus in locis sermonem habuerunt, ne verbum quidem de Quatuor Temporibus jejunii vestigium in tota antiquitate extare. Verum magno detinetur errore. Vir alioquin doctus, cum ex silentio prefatorum PP deducere nemo possit, jejunia Quatuor Temporibus antiquis illis Ecclesie temporibus incognita fuisse. Ad confutandam siquidem hanc Grancolasii illationem, satis superque sunt supra à nobis adducta testimonia sapientissimi Leonis Magni, qui decimo tantum à S. Augustini obitu anno Romanam suscepit regendam Ecclesiam, Prædictus Pontifex hujusmodi jejunia, ut liquet ex supra allegatis, & ex aliis suis sermonibus, pluries ad instituta veterum PP. & ad Apostolicam traditionem refert, quod profectò non docuisset maximus ille Pontifex, si nullum hujus rei vestigium temporibus SS. Hieronymi, & Augustini, quorum ipse synchronus fuit, extitisset. Igitur præfato Grancolasio assenti in nequaquam possumus, nec silentium PP. apertissimæ Leonis Magni auctoritati præponere; quamquam immeritò Augustini silentium nobis opponat; etenim hic S. Doctor *epist. 86. quæ est ad Cæsarianum*, postquam dixerat peculiarem esse Romanæ Ecclesie morem, *Feria quarta, sexta, & Sabbato, per annum jejunandi - Christianos, qui quarta, & sexta Feria, & ipso Sabbato jejunare consuevit, quod frequenter Romana plebs facit*: quod quartæ, sextæque Feriæ jejunium arbitrarium fuisse toto temporis anno putat Thomassinus *loc. cit. n. 15.* subdit idem S. Doctor: *Videat quàm afficit consuetudine ipsam Romanam Ecclesiam, ubi his he-*

bdomadibus, in quibus quarta, & sexta, & Sabbato jejunatur, tribus tantum diebus conuincitur, Dominico scilicet, & deinde secunda, & tertia prædicatur. Quibus verbis S. Augustini indicantur profectò jejunia Quatuor Temporibus; nam quænam erunt alia hebdomada, in quibus quarta, & sexta Feria, nec non Sabbato jejunari debebat à tota Romana Ecclesia, nisi hebdomadæ illæ per Quatuor Anni Tempora solitæ jejunio celebrari? Præfata Augustini verba, ut notat Thomassinus *loc. cit. n. 2.* omnem remouent difficultatem, quæ ex illis verbis S. Leonis, ad calcem omnium sermonum de isto jejunio appolita, suboriebatur; nimirum: *Igitur (hæc sunt verba Leonis) Feria quarta, & Feria sexta jejuemus, Sabbato autem Vigiliis apud S. Petrum facimus*, quæ Leonis verba aliqui ita acceperunt, ut opinarentur, in Sabbato Quatuor Temporibus Romanæ jejunium seruatum non fuisse, ita ut aliam Feriarum illarum obseruantiam, aliam Sabbati fuisse, intellexerint, cum huic solas Vigiliis deponeret illis verò jejunandi necessitatem assignat S. Leo.

Verum ea profectò non fuit Leonis mens sed hoc potius intendit, & indicare voluit, ut in Sabbato ultra jejunium, Vigiliæ superadderentur. Sicut enim necesse erat, ut aliarum Feriarum jejunium in illis hebdomadibus indiceretur Christianæ plebi, cui non erat aliis hebdomadibus præceptum, sed tantum arbitrarium, ita omnino fuisse superuacaneum de jejunio Sabbati mentionem facere, cum jam peculiari lege à consuetudine ad Sabbaticum jejunium per omnes anni hebdomadas, ut supra diximus, Romanæ adstringerentur.

Opponi fortasse possit formula, quæ videtur S. Gelasii in suo Sacramentario pag. 113. *Fortamur Sancti in Eadem vigiliam, et quarta, sexta, vel septima Feria jejunemus* ex quibus jejunium Sabbati Quatuor Temporibus videtur uniuscujusque arbitrio fuisse

relictum. Affirmare tamen necessario debemus particulam vel hoc loco vim conjunctionis habere. Etenim in Ordine Romano ab Hieronymo vulgato, quamvis pag. 22. adhibeatur etiam particula *vel*, ut in Sacramentario Gelasiano; nihilominus pag. 60. triam Feriarum jejunium distinctè præcipitur per particulam *&* -- Jejunium faciunt quarta, & sexta Feria, & in Sabbato -- ex quo palam fit, *Ly vel* copulativè esse sumendum; neque hujus rei desunt exempla tum apud Ecclesiasticos, quam apud propheticos Scriptores. Insignis est Sancti Maximi locus homil. 1. de Epiphania, quæ legitur 5 die infra Octavam Epiphaniæ, in Hierolex. verbo *vel*, à Dominico Macro relatus -- *Ferunt hodie Christum Dominum nostrum, vel Stella duce à Regibus adoratum, vel invitatum ad Nuptias, vel suscepto à Joanne baptisate, &c.* ubi *vel* stat loco *&*; nam in die Epiphaniæ de illis tribus miraculis copulativè Ecclesia mentionem facit. Egregiè ista firmatur ex epistola Sancti Leonis ad Dioscorum pag. 436. edit. recentioris Parisiensis, ubi loquens de Ordinationibus die Dominico celebrandis, Sabbati jejunium expressè commendat, *Epistolam observantia erit, si manè, ipso Dominico die continuato, Sabbati jejunio celebrari ordinatio.* Gelasii etiam Epistola nona peripicue nos docet, Sabbatum Quatuor Temporum fuisse jejunio consecratum Quapropter dubitare nullus potest, quin magno in errore versentur contrariæ opinionis Auctores.

Predicta Romana consuetudo jejunandi Quatuor temporibus, etiam in Hispania servabatur; D. enim Isidorus lib. 1. de divinis Officiis cap. 36. mentionem facit de jejunio Quadragesimæ, cap. 27. de jejunio Pentecostes, cap. 38. de jejunio septimi mensis, & cap. 39. de jejunio Kalendarum Novembris. ex quibus liquet, quòd Isidorus aliter ac Roma consueverat, collocat hoc postremum jejunium, & præter quatuor illa jam

descripta, aliud etiam assignat jejunium cap. 40. quod est Kalendarum Januar. qua die jejunium ab Ecclesia mandatum erat, ut obexponeretur infans, atque inhonestis ludis, jocisque, qui Kalendis Januariis fieri antiquitus solebant. Hinc aliquod inter Ecclesias discrimen fuit circa Quatuor Temporum jejunia, neque Romanus mos firmiter per totum Occidentem stabilitus fuit, nisi Papæ Victoris II. tempore Anno 1054. vel Gregor. VII. Anno 1073. ut fatetur etiam Thomassinus part. 2. cap. 18. num. 8. vel etiam sub Urbano II. in Synodo Claromontana habita Anno 1095. Post prædictos Pontifices in omnibus Ecclesiis Occidentalibus firmata fuit uniformitas talium jejuniorum.

Predicta quatuor jejunia octavo seculo in Gallia pariter observata reperiuntur, & seculo IX in Concilio Moguntino celebrato Anno 813. Can. 34. & in Capitularibus Caroli Magni lib. 5. cap. 86. accepta fuisse Anno 769. Constitutum, ait Concilium Moguntinum, ut Quatuor Anni Tempora ab omnibus cum jejunio observentur, ut est in mense Martii hebdom. 1. in mense Jun. hebdom. 2. in mense Septembris hebdom. 3. & in mense Decembris hebdomada, qua fuerit pleni ante Vigiliam Nativitatis Domini, sicut est in Romana Ecclesia traditum. In prædictis verò Capitularibus editis à Baluz. tom. 1. pag. 192. hæc leguntur: *Ut jejunium Quatuor Temporum & ipsi Sacerdotes observent, & plebi denuncient observandum;* pag. verò 954. *Docent Presbyteri Populum quatuor legitima Temporum jejunia observare, hoc est mense Martio, Junio, Septembrio, & Decembrio, quanto Sacri Ordines juxta statuta Canonum distribuuntur.*

Ex his Conciliorum sanctionibus, Græcolas, aliique Scriptores collegerunt, hanc disciplinam seculo tantum octavo in Gallias invecam fuisse. Verum Natalis Alexander Dissert. quarta in Historiam Ecclesiasticam seculi secundi Art. 4. ex ipso Leone eruditè demonstrat, Quatuor Temporum jejunia seculo V. ab universa saltem Occidentali Ec-

clesia fuisse religiosè observata. Nos unum hic Leonis textum afferemus ad hujus veritatis comprobationem, ex sermone quarto de jejunio septimi mensis desumptum: *Quamvis*, inquit Pontifex, *unicuique nostrum liberum sit, voluntariis castigationibus proprium corpus afficere, & nunc moderatius, nunc verò districtius repugnantes Spiritui carnales concupiscentias edomare: quibusdam tamen diebus ab omnibus oportet pariter celebrari generale jejunium, & tunc est efficacior, sacratorque devotio, quando in operibus pietatis totius Ecclesia unus animus, & unus est sensus.* Quapropter dicendum, prædictis Conciliorum Decretis statutam quidem fuisse uniformitatem temporis in observantia hujusmodi jejuniorum cum Ecclesia Romana, non autem ipsa jejunia, quæ jam antiquitus etiam in Galliis observabantur.

Ad Ecclesiam verò Mediolanensem quod attinet, Grancolas *loc. supradict.* asserit, quòd ante S. Carolum præfata Quatuor Temporum jejunia nusquam servata fuerint, & quòd idem S. Antistes primus omnium ea servari curaverit in sua Provincia. Verùm ex Decreto sui quarti Concilii Provincialis, quod est de jejunii quatuor Temporum, colligi quidem potest, in Ecclesia Mediolanensi S. Carolum instaurasse collapsam jam disciplinam prædictorum jejuniorum, non verò ab initio instituisse. *Sacra quatuor jejuniorum Tempora hæc sunt præfata verba Decreti) S. Spiritus doctrina salutariter instituta sunt olim, & frequenti Fidelium conventu, & sollemni celebritate, & religioso Supplicantium officio celebrantur, &c. in illorum cultum Pastoralis cura eruditus Fidelium mentibus, in usum antiqua pietatis revocanda sunt; quare in omni Provincia nostra Ecclesia, &c. . . . sollemnibus his Fetiis, quarta scilicet, sexta, & Sabbato, pro antiqua devotionis consuetudine, frequentioris Missa sacro, divinisque Officiis, ut in Moguntino Concilio I. cautum est, intersint: Orationes, Jejunia, Elemosynas, ceteraque pietatis opera præstent.*

III. Gavant. pag. 175. col. 1. eodem n. 1. *Cum ea, quæ Vere habentur, coincidunt cum Quadragesima, &c.* Romæ etiam per longum tempus tria tantum tempora numerabantur; ex eo quòd jejunium mensis Martii cum Quadragesima confunderetur. Hinc in Sacrament. Gelasiano, seu lib. 1. Sacramentorum Romanae Ecclesiae à Card. Thomasio editum num. 82. pag. 113. habetur denunciatio jejuniorum quarti, septimi, & decimi mensis, & in eodem Sacramentario nulla fit mentio jejunii primi mensis, non alia profectò ratione, nisi quia hoc confundebatur cum jejunio Quadragesimali. Rursus Concilium parisiense Cloveshoviense secundum celebratum Anno 747. *Can. 18.* recenset solummodò jejunia trium Temporum dicendo: *Obiatio dictum statutum est mandata, ut jejuniorum Tempora, id est quarti, septimi, & decimi mensis, nullo negligere præsumat.* Denique Ato Vecellensis Episcopus, qui decimo seculo floruit, trium Temporum morem, qui in Italia adhuc vigeat, in alium quatuor Temporum qui ubique ferè alibi exprimebatur, mutavit. Decretum igitur illud Callisti à Gavanto allegatum semper magis dubium mihi est, utrum sit verè authenticum, cum in eo expressè statutum reperitur, jejunium per Quatuor Tempora fieri debere, de qua distinctione Quatuor Temporum nulla fit mentio, ne in Sacramentario quidem Gelasiano cum in eo solum habeatur sermo de jejunio quarti, septimi, & decimi mensis, non verò primi mensis, ob rationem supra allegatam.

De præfatis Quatuor Temporibus, & de jejunii in eis servandis, eruditè disserit citatus Thomassinus in suo *Tracl. Historico de Jejunio part. 1. cap. 21. & part. 2. cap. 18.* Ita pariter de prædictis jejunii eruditus instituit Dissertationes Baillet, & denique memoratus Grancolas *loc. cit.* & recentissimè edidit Tractatum de pertinentibus ad celebrationem jejunii Ecclesiastici Quatuor Anni Temporum.

religiosissimus Vir Eusebius de SS. Sacramento Ordinis Discalceatorum Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis captivorum, referendo etiam omnia ea, quæ tradita sunt à Bileth, & Durando, spectantia ad dictam materiam.

IV. Gavant, pag. 175. col. 2. num. 2. *Missa (a FERIA IV. &c.)* Præter ea, quæ tradit Gavantus hic, pertinentia ad Missam, quæ celebratur in FERIA IV. & aliis Quatuor Temporibus, advertere etiam occurrit, quòd si in dictis FERIIS Quatuor Temporibus incidat Festum duplex, vel semiduplex, aut dies Octava alicujus Festi, v.g. Conceptionis B. M. V. tunc Missa dicitur de Festo, aut de Octava, cum commemoratione de FERIA, uti & de Vigilia, ac Festo simplici, si unà incidant in Feriam aliquam dictorum Quatuor Temporibus, nec non legatur ultimum Evangelium de eadem FERIA Quatuor Temporibus; in Ecclesiis autem Cathedralibus, & Collegiatis cantantur duæ Missæ Conventuales in ejusmodi casu, una scilicet de Festo, aut de Octava post Tertiam, sine commemoratione de FERIA currente; altera verò de FERIA currente Quatuor Temporibus post Nonam, sine commemoratione de Festo, & in fine utriusque dicitur Evangelium S. Joannis; in priore fit commemoratio de Festo simplici, si quod occurrat, non autem de Vigilia, si quæ pariter occurrat; in posteriore verò fit commemoratio de Vigilia, non item de Festo simplici si idem incidat: si quæ autem tertio loco in utraque Missa Conventuali dicenda Oratio esset, tunc fit ea, quæ item secundo, & tertio loco ponitur, si nec Vigilia, nec Festum simplex simul occurrat, ut jam diximus suo loco.

Si verò non ipsa dies Octava alicujus Festi, sed tantum dies aliqua infra Octavam incidat in Feriam aliquam Quatuor Temporibus (uti Anno 1729. dies septima infra Octavam Conceptionis B. M. V. nempe 14. Decembris incidit in Feriam quartam Quatuor Temporibus in Hyeme) tunc quamvis Officium dicatur de die infra Octavam,

Missæ tamen, non solum Conventualis, sed etiam Missæ planæ, non exclusis Missis Votivis, & Defunctorum, debent dici de FERIA IV. Temporibus, ut alibi diximus, præsertim in Tit. de FERIA, & Vigilia, in prima Parte hujus thesauri; in quo casu color Altaris extra Missam principalem concordat cum Officio; color verò paramentorum Celebrantis concordat cum ipsa Missa, ut supra etiam inuimus. Dicitur, inquam, in dicto casu Missa de FERIA, sine Gloria & Credo, cum commemoratione de Octava, ac tertia Oratio de Spiritu Sancto, non autem Deus, qui de Beata, &c. ut male contra Rubricam generalem nonam Missalis n. 9. & contra Directorium Romanum nonnemo posuit. Præfatio autem in tali occurrentia non dicitur communis, ut *part. 1. tit. 12. lit. C.* tradit noster Gavantus, quem secutus est Pittonus à nobis alibi allegatus, nec non Halden *part. 1. tit. 66. de Dominica & hebdomada tertia Adventus pag. mibi 307.* sed debet dici Præfatio de Conceptione B. M. V. ut fuse demonstravimus in nostris Observationibus, & Additionibus ad dictum Titulum XII. num. 7. & ut docet etiam prædictum Directorium Romanum ad dictum Annum 1729. Rursus in dicta occurrentia, ut loco cit. diximus in Tit. de FERIA, & Vigilia, & alibi etiam, agentes de Missa Conventuali; in Collegiatis, & Cathedralibus, non debent cantari duæ Missæ Conventuales, una de Octava, altera de FERIA, sed unica tantum, & ea de dicta FERIA cum commemoratione Octava.

Hæc omnia confirmantur per Decretum recentissime emanatum, dum hæc folia prælo subicerentur, quod Decretum datur in nostro Indice sub num. 688.

V. Gavant, ibid. eodem num. 2. *Duas habet Lectiones, &c.* In prædictis FERIIS Quatuor Temporibus, uti & in aliis, in quibus dicenda sunt plures Orationes cum Prophetiis, dicto Kyrie Eleison in medio Altaris,

Altaris, revertitur statim Celebrans ad cornu Epistolæ, non vertendo se ad populum, nec dicendo *Dominus vobiscum*; sed ibi stans ante librum, extensis, & mox iunctis manibus ante pectus, caputque Cruci inclinans, dicit: *Oremus, &c.* & (nisi currat tempus Paschale, ut in Quatuor Temporibus Pentecostes) subnectit *Flectamus genua*, & illico genuflectit unico genu, & statim sine mora surgens, Ministro respondente: *Levate*; manibus extensis dicit ante primam Prophetiam, seu Lectionem, illam solummodo Orationem, quæ cum Officio illius Ferie concordat, ceteras verò Orationes Missæ illi Ferie convenientes, dicit ante Epistolam, hoc est ultimam lectionem ejus Missæ, ut videre est in Missali suo loco.

VI. Gavant. pag. 175. col. 2. num. 3. in *Feria VI. &c.*) Si in Feria VI. vel in Sabbato ante Dominicam quartam Adventus occurrat Festum S. Thomæ Apostoli, tunc Officium, & Missa fiunt de Festo; de Feria verò quatuor Temporum fit commemoratio in Laudibus, ac in Missis privatis, & in quibus dicitur ultimum Evangelium de eadem Feria Quatuor Temporum. In Missa verò sollemni nulla fiet commemoratio diætæ Ferie, quia de ea post Nonam cantatur alia Missa absque ulla Festi S. Thomæ commemoratione.

VII. Gavant. pag. 175. col. 2. n. 4. In *Sabbato verò ratione septem Ordinum, &c.*) Primis Ecclesiæ seculis, quibus non opus erat multiplicandi sacros Ministros, ut hodie urget necessitas, non solum alibi, sed etiam Romæ unica celebrabatur ordinatio per annum, & hæc quidem mense Decembri ob Natalis Festum, ideoque ad anni finem, ut in proximo essent ad Ecclesiam sub proximè sequentis anni initium deserviendam; & hinc toties in fine historia Pontificum hæc clausula subjicitur: fecit ordinationes mense Decembri, &c. Urgente deinde, ut dixi, necessitate multiplicandi Ministros

sacros, eorum ordinatio pariter per annum multiplicabatur, & nulli tempori fixa erat, sed prout Ecclesiæ necessitas ferebat, quocumque tempore, ut Græci vel hodie faciunt, ordinatio celebrabatur. Nonnisi circa quintum Ecclesiæ seculum Dominicis tantum diebus ordinationes fieri cœperunt, cuius rei clarum extat testimonium in Epistola secunda S. Leonis Magni, in qua Dioscorum Alexandrinum hortatur ad hunc Ecclesiæ Romanæ morem servandum, circa tempus ordinationum, nimirum tantum nocte, quæ est inter Sabbatum, & Dominicam, jubendo præterea, ut, qui ordinationem celebrabunt, jejuni sint, atque jejunium Sabbati usque ad Dominicam producant, & omnino post absolutam ordinationem cibum somnant. Ceremonia circa noctis mediam peragebatur, & ad lucem usque perdurabat, si e usque ad Dominicæ auroram. Post hæc ceremonia ad Sabbati vespeream retracta fuit; cum enim à jejunis præstari deberet, hinc occasio sumpta est decimo, vel undecimo seculo, præveniendi antè dictam ordinationem, ob difficultatem servandi tanto tempore jejunium. Ex prædictis factum est etiam, quòd ista Dominicæ appellabatur vacantes, quia nempe proprias Missas non habebunt, Missaque de ordinatione, quæ Dominicæ die summo mane fiebat, pro ejusdem Dominicæ Missa reputabatur: unde ad nos derivavit consuetudo, quatuor Temporibus Decembris, & Quadragesimæ, idem Evangelium Sabbato, & Dominica, ad Missam dicenâ. Ob eandem etiam rationem in v. teribus Sacramentariis ante nonum seculum, atque antequàm ordinatio huic Sabbato adnecteretur, habetur Epistola, & Evangelium, quæ Romæ dicebantur Dominica ante Natale. Hic mos tandem penitus obsolevit, ordinationes enim neque Dominica, neque vespere Sabbati, sed mane Sabbati fieri cœperunt in quatuor Temporibus, nec non in Sabbato ante Dominicam medianam, quibus Gelasius

Papa, ut patet ex sua Epistola 9. seu constitutione, quæ reperitur in Codice Thuanio cap. 7. Ceremoniam ordinationis affixit: Ordinationes Presbyterorum, Diaconorumque, nisi certis temporibus, & diebus, exercere non audeant, id est quarti mensis jejuniis, septimi, & decimi, sed etiam Quadragesimalis inii, ac mensis Quadragesima die Sabbati jejunio.

VIII. Cum hodie vigeat consuetudo conferendi majores ordines etiam in die Sabbati Sancti, quæri potest, quæ primam ætate inuenta sit in Ecclesiâ hujusmodi disciplina: Multi enim, tam Theologi, quàm Canonistæ, sibi & aliis persuaserunt, hujus Ritus originem antiquissimam esse, & vel Leonem Magnum Auctorem, aut certè Restauratorem habuisse. Nusquam in hanc opinionem viri docti descendissent, si attentius considerassent Ecclesiastica monumenta, quæ de temporibus ordinationum accuratam mentionem fecerunt; nunquam enim ante Alexandrum III. quidquam invenissent, quod sententiæ suæ patrocinium afferret. Et ut à seculo S. Leonis incipiam, Gelasius paulò ante citatus in Epistola ad Episcopos per Lucaniam constitutos definit, quibus temporibus ordinationes fieri debeant; de Sabbato autem Sancto penitus tacet -- Ordinationes Presbyterorum, & Diaconorum, inquit, nisi certis temporibus, & diebus exerceri non debent, id est quarti mensis jejuniis, septimi, & decimi, sed etiam Quadragesimalis inii, & mediana hebdomada die Sabbati jejunio circa vesperam noverint celebrandam. Sanè haud quæquara video, quæ ratione Canonistæ in iis verbis die Sabbati inveniant Sabbatum Sanctum, cum certo certius sit, Gelasium id unum definire, ut ordinationes fiant tantùm in Sabbato quatuor Temporum, & in Sabbato hebdomadæ medianæ, & non in aliis diebus -- Gemina his habet Gregorius II. in Epistola ad Clerum, & Populum Thuringiæ -- Ordinationes verò Presbyterorum, *Gavant. Rubr. Miss.*

sive Diaconorum, non nisi quarti, septimi, & decimi mensis jejuniis, sed & in ingressu Quadragesimali, atque medio vespere Sabbati novis celebrandas. Nulla etiam hic Paschalis Sabbati mentio, sicuti etiam nihil de eo Sabbato decernitur in Synodo Romana sub Zacharia anno 743. & Lemovicensi sub Benedicto IX. anno 1034. in quibus ordinationum tempora definiuntur. Denique Urbanus II. in Concilio Claramontano anno 1097. statuit, ne fiant ordinationes nisi quatuor Temporibus, & Sabbato medianæ Quadragesimæ, & tunc protrahatur jejunium usque ad vespertas, & si fieri potest usque ad crastinum, ut magis appareat, in die Dominico ordines fieri -- Ubi Sabbatum Sanctum omnino siletur; his auctoritatibus addi possunt tum Romani, tum aliarum Ecclesiarum Ordines à Morino, Mabillonio, & Martene vulgati, qui licet tempora, & Ritus ordinationum exactè describant, de Sabbato Sancto tacent. Fidem autem omnem superare videtur, quod hujusmodi Ritus tot Pontifices atque Concilia latere potuerit, si jam à Leonis I. ætate viguisset. Certum ergo videtur, ante seculum duodecimum inauditam fuisse consuetudinem conferendi ordines sacros in die Sabbati Sancti -- Primum hujus moris vestigium apparet in Rescripto Alexandri III. ad Episcopum Herfordiensem, quod ita se habet -- De eo autem, quod quaesivisti, an liceat extra jejunia quatuor Temporum aliquos in Ostiarios, Lectores, Exorcistas, vel Acolythos, aut etiam Subdiaconos promovere, taliter respondemus, quòd licitum est Episcopis, Dominicis, & aliis Festivis diebus unum, aut duos ad minores ordines promovere: sed ad Subdiaconatum nisi in quatuor Temporibus, aut Sabbato Sancto, vel Sabbato ante Dominicam de Passione, nulli Episcoporum, præterquam Romano Pontifici, licet aliquos ordinare. Nec est, quòd quisquam objiciat, Alexandrum III. in hac Epistola nihil de novo statuere, sed

PPP sed

sed tantum explicare, quid antiquitus in Ecclesia observaretur; nam si antiquitus ordines collati fuissent in Sabbato Sancto, & hujusmodi Ritus in communem Ecclesiam disciplinam transfuset ante ævum Alexandri III. id profecto non ignorasset Episcopus Herfordiensis; ignoravit tamen; postulabat enim à Pontifice, num liceret extra quatuor Tempora ordines ministrare? Quocirca statuendum nobis videtur, consuetudinem ordines conferendi in Sabbato Sancto originem habuisse inter Urbani II. & Alexandri III. tempora, nisi malimus asserere, ipsum Alexandrum III. hujus moris institutorem fuisse.

Duo nobis opponere posse videntur, qui in adversa opinione versantur, primo Leonis Magni auctoritatem in Epistola ad Dioscorum, in qua hæc ait -- Quod ergo à Patribus nostris propensiore cura novimus esse servatum, à vobis hoc volumus custodiri, ut non passim diebus omnibus Sacerdotalis, vel Levitica ordinatio celebretur: sed post diem Sabbati ejus noctis, quæ in prima Sabbati luceat, exordia deligantur, in quibus his, qui consecrandi sunt, jejunis, & à jejunantibus sacra Benedictio conferatur. Quod ejusdem observantia erit, si mane ipso Dominico die, continuato Sabbati jejuniu celebretur, à quo tempore præcedentis noctis initia non recedunt, quam ad diem Resurrectionis, sicut etiam in Pascha Domini declaratur, pertinere non dubium est, &c.

Hunc locum de ordinatione in Sabbato Sancto peragenda non modo Scholastici, & Canonistæ, verum etiam veteres S. Leonis operum editores intellexerunt, unde Epistola ad Dioscorum titulum hunc apposuerunt, vel appositum confirmarunt -- *De ordinatione Presbyteri, aut Diaconi, ut Sabbato Sancto celebretur, id est die Dominico.* Præposteram esse hæc loci Leonini intelligentiam, magis argumentis demonstravit novissimus editor Operum S.

Leonis, ac profusus evicit. Pontificem magnum de quolibet anni Sabbato, & quilibet Dominica locutum fuisse -- Primo enim momenta, quæ Leo adducit ad probandam consuetudinem, quam Dioscoro præscribit, tantum pro Paschali, sed pro quacunque Dominica faciunt, mundi videlicet exordium, missio Apostolorum, & Spiritus Sancti in illos descensus, quæ omnia non die Paschalis, sed die tantum Dominico contigerunt. Scripturæ etiam testimonia, & Apostolorum exemplum, quæ ex actibus Apostolicis afferuntur à Leone, non soli Dominicæ Paschalis, sed omnibus æquè conveniunt, non enim Apostoli manus Paulo, & Bernabæ in sollemnitate Paschali impossibile leguntur -- Secundò, si de Sabbato, & Dominica Paschali in hac Epistola sermo institueretur, frustra Leo adduceret in exemplum ipsum Paschalis diem, ut probet, eam noctem, quæ sequitur proximè diem Sabbati, ad diem Dominicum pertinere -- Id tamen facit Leo, sicut etiam in Pascha Domini declaratur, in quo videlicet nox Sabbato Sancto succedens festivitati Paschali deputatur in officio Ecclesie, quod nunc apud nos die Sabbati summo mane celebratur; per illa verò tempora non nisi post eodis subsequenti initia agebatur -- Tertio, cum Leo affirmet, in nocte tantum Sabbati licere ordinationes fieri, nisi de quocunque Sabbato ejus verba capiantur, licet tantum ex mente Leonis ordinationes factæ in Sabbato Sancto, quod quàm absurdum sit, nemo non videt. Constat enim ex monumentis Ecclesiasticis post Leonem, & ante ipsum, plurimos, tum Episcopos, tum Presbyteros, extra diem Paschalis consecratos fuisse -- Certè Leo Dominicam diem ordinationibus destinatam vocat Resurrectionis diem, quod multis errandi occasiorem præbuisse videtur; Quæ perquam familiaris est antiquis Scriptoribus, quamlibet anni Dominicam eo titulo insignire. Et ne à Leone discedamus, ipse in Epistola ad Turribonum

etiam cap. 4. testatur, Priscillianistas jejunasse die Dominico, qui est dies Resurrectionis Christi: videri etiam potest in hanc rem Amalarius lib. 2. de Ecclesiast. Offic. cap. 2.

Hoc unum ergo decrevit Leo, ut ordinationes Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum, non qualibet anni die, sed Dominica tantum fierent, sive in nocte, quae Dominicam praecedat.

Alterum, quod nostrae opinioni adversari videtur, est quoddam fragmentum Epistolae ad Episcopum Potentinum, quod sub nomine Pelagii refertur à Gratiano *distinct.* 76. In eo verò Pontifex ad Urbem invitat quemdam Diaconum Ecclesiae Grumentinae ad Episcopatum Ecclesiae Clusitanæ electum, ut eum in Sabbato Sancto post Baptismum ordinare possit -- Ita verò habet fragmentum Epistolae. Dilectionis tuae scripta suscepimus, quibus significas Latinum Ecclesiae Grumentinae Diaconum ad Episcopatum Marcellionensis Ecclesiae, sive Clusitanæ ab omnibus fuisse electum: quod jam ante hoc tempus retulisti; & jussimus, ut veniret, crebentes, eos de persona ejusdem ab Episcopo suo Dimissorias accepisse; quod si modo fecerunt, facite eum velociter ad Urbem Romanam occurrere, ut si Deus jusserit, in Sabbato magno post horam Baptismi ordinetur. Quod si ante memoratum diem non occurrerit, cogetur, usque ad quartum mensis jejunia sustinere.

Quam parùm huic Epistolae fidant ipsimet Gassonitz, planum faciunt Hallier, & Gonzalez, qui nequaquam eam in suae sententiae patrocinium adducunt, ubi de ordinatione in Sabbato Sancto faciendâ sermonem instituunt; unde probabile admodum est, ipsis nullam fuisse supposititiam -- Et sanè Epistola illa recta fronte pugnat cum veteri, recentique Ecclesiae disciplina, qua semper licitum fuit, quacunque Dominica consecrare electos ad Episcopatum, quin necessarium foret expectare quatuor Tempora, quem-

admodum hæc Epistola aperte definit. Supposititiam itaque Epistolam putamus, quae Ecclesiasticae disciplinae, tot Pontificum, ac Conciliorum auctoritate munita, contraria est; & denuo concludimus, morem conferendi ordines in Sabbato Sancto inauditum fuisse ante seculum Ecclesiae duodecimum.

IX. Gavant. pag. 176. col. 2. n. 6. *Dominica post Sabbatum ordinationis, &c.* Dominica quarta Adventus, quae est post Tempora Hyemalia (nisi in eam incidat *Vigilia Nativitatis Christi*, aut alicubi *Festum S. Thomae*, ubi is, tanquam Patronus Loci, aut propriae Ecclesiae, est duplex primae classis) sic Officium, ita & Missa dicuntur Ritu semiduplici secundae classis de dicta Dominica, ut in Missali describitur, cum *Credo sine Gloria*; quia tamen etiam post hanc Dominicam quartam Adventus aliquando occurrit una, vel altera, aut etiam plures quandoque Feriae, in qua, vel in quibus, quando Officium sit feriale, Missa quoque praedictae Dominicae dicitur in talibus Feriis sine *Gloria*, & *Credo*, omisso quoque post Graduale *Alleluja*, ac v. sequenti, cum iisdem tamen Orationibus, excepta Feria 2. in qua secunda Oratio est *Fidelium*, tertia autem *Deus, qui de B. M. V. &c.*

Si in Feriam II. aut aliam Feriam hujus hebdomadae incidat *Vigilia S. Thomae*, tunc nihil fit de *Vigilia* in Officio, ne commemoratio quidem, sed totum dicitur de Feria currente, sine commemoratione, ac ultima lectione de *Vigilia*, ut supra inuimus. Missa tamen tunc dicitur (etiam principalis) de *Vigilia*; de Feria autem Adventus fit tantum commemoratio, nec legitur de ista ultimum Missae Evangelium: de reliquo dicitur illa sine *Gloria & Credo &c.* Ad Orationes quod attinet, si praedicta *Vigilia S. Thomae* incidat in Feriam II. hujus hebdomadae, secunda Oratio erit *Fidelium*, tertia autem de Feria Adventus ex Dominica quarta praecedente: si verò incidat in aliam Feriam, tunc

tunc secunda Oratio erit de Feria Adventus, tertia autem Deus, qui de B. M. V. &c.

Si in Feriam II. aut aliam hujus hebdomadae incidat ipsum Festum S. Thomae, tunc sicut Officium, ita & Missa (etiam Conven-

tualis in Ecclesiis Cathedralibus, ac Collegiatis) sunt de Festo, cum commemoratione de currenti Feria illa Adventus, tam in Officio, quam in Missa, sumendo pro commemoratione Feriae Adventus, Orationem ex Dominica precedente.

Novae Observationes, & Additiones ad Gavanti

Tit. III. De Natali Domini & Festis sequentibus,

I. Gavanti, pag. 176. col. 1. n. 1. *Vigilia Nativitatis habetur, &c.* Hæc Vigilia celebratur cum jejunio, quod remotioribus antiquitatis testimoniis comprobari potest. D. enim Augustinus prædictum jejunium tanquam universale totius Ecclesiae proponit, & inter crimina, propter quæ Presbyterum quendam suæ Diocesis depositione dignum judicavit, illud recenset, quod in Vigilia Natalis Domini non jejunasset: *Confessus est, die jejunii Natalis Domini, quod etiam Ecclesia Gippitana, sicut cetera, jejunabat, prandisse, & cenasse ego removendum ab Officio Presbyteri arbitratus sum.* Ita S. Pater epist. 65. ad Xantippum Numidiae Primatem. Nonnulla alia spectantia ad jejunium hujus Vigiliæ, tradit Græcolas lib. 2. cap. 13. in comment. ad *Breviarium Romanum*.

De Ritu celebrandi Officium hujus diei, & legendi ad Primam Martyrologium cum majori quàm aliis sollemnitate, sermonem habebimus cum nostro Auctore in tom. 2. *sui thesauri scilicet. 6. cap. 4.*

Ad Missam verò hujus Vigiliæ quod attinet, hæc eò magis peculiaris censeretur debet, quod in nulla ex tribus Festi Nativitatis Missis comprehenditur, estque ab officio, & Missa noctis Natalis sejuncta; atque in omnibus Sacramentariis, etiam Gelasii, statutum est, eam ad Nonam celebrandam esse: *In Vigiliis Natalis Domini ad Nonam, velut minorum jejuniorum diebus. Lanfrancus statuit. cap. 1. sect. 2. præscribit, ut Mis-*

sa hæc cum sollemnitate post Sextam celebratur, Diacono Dalmaticam, Subdiacono Tunicam, Cantoribus cappam gestantibus. Graduale verò in albis canatur, atque præterea lumina, & incensum ad Altare adhibeantur, & majores Campanæ pulsentur. In quibusdam Ecclesiis generalis absolutio ante Missam dabatur, quemadmodum fieri contingit Feria 5. majoris hebdomadae in Cathedralibus, cum penitentes reconciliantur. In aliis verò Ecclesiis plures Prophetias, & quinque aliquando legebantur, nisi Sabbato Quatuor Temporum, vel Sabbato Sancto, & Vigilia Pentecostes ante Festum Benedictionem. In Ecclesia Mediolanensi adhuc perseverat consuetudo legendi hæc Missa quatuor Lectiones ex veteri Testamento, & canendi totidem Graduales, quos Psalmellos vocant, & Collectas ante Epistolam, & Evangelium; atque prior ex illis quatuor primis Lectionibus, est illa ex Genesi cap. 15. qua Messias Abrahamo promissus est; altera ex libro Judicum cap. 13. Manè scilicet Oratio; tertia ex libro 1. Regum cap. 1. quarta ex Isaia cap. 7. *Adhuc Dominus loquitur ad Achaz.* Prædictæ autem Lectiones per extensam habentur in Missali Ambrosiano, impresso Mediolani Typis Vincentii Sabbii Anno 1594.

In nostris autem Ecclesiis, & hisce temporibus, Missa (si Vigilia Nativitatis Domini veniat extra Dominicam) dicitur hæc die uti describitur in Missali, & uti in oratione proprio de tempore, sine Gloria, & Credo, &c. tunc.